

СТРУКТУРА СВОЈИНЕ КАО ОСНОВ ЈАКЕ ДРЖАВЕ, ПРИМЕР ФРАНЦУСКЕ

Сажетак: Рад се састоји из три дела. У првом делу, у „Уводу”, изнета је рефлексивна о развоју права својине и његовом утицају на снагу државе, хронолошки кроз историју. Хеленско доба, Стара Грчка, Стари Рим, нови век. Изношењем угаоних ставова најпознатијих мислилаца, као увод у истраживање о праву својине у Француској. Износи се циљ истраживања, подстицање и проширивање знања о праву својине у време структурних промена у нашој држави.

У другом делу, „Право својине у Француској” износе се промене и развој права својине у Француској, као и утицај структуре права својине на државу, од времена старог Рима до XX века. И промене изазване револуцијом од 1789. године.

У трећем делу, у „Закључку”, изнети су резултати историјског, правног, економског и социолошког разматрања права својине, потврђени ставови античких мислилаца о овом питању, потврђена важност средњег сељачког домаћинства и поштовања економског принципа ефикасности у Француској држави у вршењу права својине.

Кључне речи: Право својине, земљиште, сељаштво, приватна својина, државна својина, Декларација о правима човека и грађанина

Увод

Уопште о праву својине на непокретностима - једна рефлексивна

У разматрању структуре права својине, биће изнета, као увод, једна рефлексивна, изучавање права својине хронолошки, сукцесивно, током дуге историје, као појаве која има свој вишемиленијумски развој.

Разматрати право својине на земљишту и другим непокретностима у Француској, угаони моменат у развоју овог права, значи отворати пут тражити и добијати многе одговоре и омогућити концептуално разматрање посебно ради угаоне улоге Француске крајем XVIII века у примени римског концепта приватне својине у развоју следеће фазе, либералних, капиталистичких односа

* kosmaj@sbb.rs

у Европи и свету и стварању права својине на земљишту и другим непокретностима, ослобођеном феудалних односа. Својина је најбитнији правни однос, утиче на однос међу људима и на начин рада и производње, као и на друге околности.

Како Трециари каже: „...тај најбитнији објекат правног система - земљиште” (Trežari, 1993:13), или наш професор Гамс: „Власт и својина су, у крајњој линији, покретач и циљ одлучујућих збивања у друштву”, (Gams, 1983: 192) Биће наглашено и поткрепљено аргументима, тврђење да је својина настала спонтано, као најбољи облик за задовољењем људских основних потреба, за храном и опстанком. Заузимање ненасељене и освајање насељене земље, отимање. Заузети, поделити напасати. Напомена је да постоје примери да се оправдава такав чин, или да се покушава бити фер¹ или да земљу „Бог да народу”, као Израелцима..² Поделу освојене, заузете земље, коцком, као праведну расподелу познају и Јевреји и Грци и Римљани и други. Земља се у стара времена, пре два миленијума, код Германаца после заједничког захватања и које је било довољно, делила људима, сходно њиховом положају у друштву.³ Ако погледамо први познати правни извор, Хамурабијев законик⁴, из XVIII века пре Христа, види се значај права својине, његова структура, за државу. У члану 36. Прописано је да: „Поље, башта и кућа борца, лаког оружника или онога који је обавезан да плаћа трибут, не могу се продати.” Низ одредби је у овом смислу, заштите права својине борца. При томе се прави разлика у праву, оно што је примио као лено не може преписати жени или кћери, не може дати за дугове. Својина је оно што је купио, те може преписати, може дати за дуг.

Античка Грчка

Исток познаје својину племена и породице, а Грчки мислиоци, могли су видети и анализирати искуства разних варијанти и типова својине у разним градовима, полисима, што им је омогућило да дођу до апстрактних, уопштених, дубоких увида, размишљања и ставова о својини, који су врло поучни и важећи и данас им се не може оспорити вредност. Први европски правни извор, Гртински законик, са Крита, из средине V века пре Христа, показује да, по речима др проф. Симе Аврамовића: „основни друштвени процес у време настајања Гртинског законика је био процес јачања привате својине и цепања патријархалних породица на моногамне.” (Avramović, 1977: 210)

Платон каже да је најбоље свима дати (у својину) исто или слично, сразмерно плодности земље. У својим „Законима” (Platon, 2004), износи да је најбоље да се земља подели свима подједнако, да се делови извлаче коцком, да се забрани продаја тако добијене земље, а код грађанина створи посебан однос

¹ Као у британским легендама, да се племена договарају када ће да се боре и са колико ратника, да буде исти број и да бој буде фер, па ко победи земља је његова.

² „Благо кроткима јер ће наследити земљу”, (*Свето писмо*, Матеј 5.5.)

³ „Што се тиче земље за обрађивање, они је онолико колико им треба захватају заједнички, па је онда деле, свакоме према његовом достојанству. Поделу није тешко извршити, јер земље има доста. Земљу мењају сваке године и никад се не може сва обрадити”. (Тацит, 1927, 26.)

⁴ Фондација Алан Ватсон, www.alanwatson.org

према земљи као отаџбини мајци. Најтежа мера је у једној држави одузимање и подела земље и опрост дугова. Увек ће бити јака струја која би рекла да се у то не дира. „Али ништа тако не учвршћује земљу као подела земље онима који је немају.” (Platon, 106) Законодавац треба да усвоји средње решење. „Јасно је дакле како законодавцу није dostatно изједначавати имутке, него треба тежити средини.” (Aristotel, 1988; . s. 49. В II. 1267А, 37.40. 1267b) Аристотел каже: „Јер они који заједнички поседују и заједнички се служе имовином видимо како се чешће споре од оних који посебички поседују имовину”. (Aristotel, 1988; 38. В II. 20.)

Грчка реч „номос”, закон, суштински животни закон, имао свој дуги развој и еволуцију значења, је, у свом развијеном значењу, право, закон и у исто време и правда, праведна расподела.

Антички, Стари Рим

Потврђује се, као у Хамурабијевом закону, или у Персији у време освајања Александра Македонског, да велепоседници не могу да мотивишу народ да нарочиту одбрану земљу, већ да су ситни сељаци, најбољи су војници одбране, стварања равнотеже и ширења своје државе.

У Ливијевој историји говора стоји да је оснивач Рима Romulus поделио својим грађанима по два југера⁵ земље. Римљани су имали и неподељене гентилске пашњаке и шуме (*ager gentilicus*), који су били предмет постепеног присвајања

У IV веку пре Христа, био је донет закон (*Lex Licinia*) у коме је прописано да нико не може заузети више од пет стотина југера (око 120 ha) државне земље. Тај закон није био поштован. У II веку пре Христа у старом Риму браћа Грах су покушали да спроведу земљишну реформу, 133. Године пре Христа. На предлог Тиберија Граха издат је закон да свако домаћинство може имати пет стотина југера земље и за сваког сина по двеста педест југера. Идеја коју су платили главом, а која је за реакцију имала доношење је закона 111. Године пре Христа, којим се забрањује даља подела државне земље и учвршћује се право својине. (Стојчевић, 1968; 114)

Римљани су у току своје историје познавали приватну својину „у неколико варијаната, међу којима је *dominium ex iurequiritum* (квиритска својина) несумњиво најважнија” (Стојчевић, 1968; 112). То је својина чије је стицање и заштита одређена правилима *ius civile* и односи се на ствари на територији данашње Италије. Ипак дуго нису својину разумели као право одвојено од ствари, већ као фактички однос.

„До схватања да је својина право одвојено од држања ствари и од одговарајућег назива за то право – *proprietas* или *dominium* – римљани су дошли тек у другој половини републике.” (Стојчевић, 1968; 116)

⁵ (лат. *iugerum*: јутро, рал, њива, 2524 m²)

Римско схватање својине ја да је то „потпуна власт на ствари”, (*plena in re potestas*) и никад није дата дефиниција, већ да се састоји из три елемента: *usus* – право употребљавати ствар, *fructus* – право прибављати природне и грађанске плодове од ствари и *abusus* – право располагања са ствари послови-ма *inter vivos i mortis causa*.

Закон XII таблица је увео нека ограничења за споственике. Својина мора да поштује својину другог, интерес суседа. „Већ у класичном праву римљани су поставили опште правило „да не треба са злом намером користити своје право” (*male enim nostro iureuti non debemus* - Gajus 1, 53), (Стојчевић, 1968; 117)

Нови век

Због нетрпељивог односа власти према пуританцима у Енглеској у првој половини XVII века, ова верска заједница тражи своје место. Прво у Холандији а онда бродом *Mayflower* одлазе у Америку, тадашњу нову Енглеску, где оснивају насеље именован Плимут (Plymouth) 1620. године. За овај рад је интересантно да они прве године живе и раде заједно, а следеће године, пошто нема довољно производа, деле парцеле, по једно јутро на домаћина и по једно јутро по члану домаћинства. Подељено је укупно око 150 јутара. Закључили су да током заједничке производње на земљи, многи људи нису имали добар, савестан однос према раду, да су га избегавали, мислећи, да ће то други урадити, као и да су много времена провели у договорима, да би менаџментско виђење послова било ефикасније. Када су поделили парцеле, створили приватну својину, после тога је било довољно производа и појавио се и вишак за трговину.⁶ Томас Хобс је писао о својини, о стицању својине. Он каже: „Први закон је деоба земљишта”. Сматра да деобу земљишта треба да изврши суверен⁷ да је својина последица праведне расподеле, што је и право и правда за обичног човека. Расподела мора бити према неким правилима и од одговарајућег субјекта извршена, од суверена, који ће омогућити мир и поштовање одређеног правила.⁸

Има, као Аристотел о заједничкој својини, сходно свом искуству, негативно мишљење о државној својини. Државна земља, приход са ње, води негативном утицају на власт и унутрашњу политичку борбу.⁹

Џон Лок, као и низ аутора истичу корисност рада, а иманентна карактеристика корисности рада и конкуренције је ефикасност. Природно ангажује

⁶ William Bredford, Of Plymouth Plantation, Eada.lib.umb.edu/teht-entries/of-plymouth-plantation/https://archive.org/stream/cu31924028814824-djvu.tht. Приступљено 14.12.2017. године.

⁷ „Очигледно је да ти (стари) становници затим земљу држе према победиоцевој подели, као што је народ Енглеске своју земљу добио од Виљема Освајача.”(Хобс, 1961, 136.)

⁸ „Право и својина је последица ове расподеле; то је човек знао од давнина и назива то номос, што значи: расподела (дистрибутион), а ми то зовемо право (лаw) и означавамо га као правда (јуститце), да свако при овој расподели добије своје.”(Хобс, 1961; 120.),

⁹ „Али, кад је људска природа онаква каква јесте, одређивање државне земље или извесног прихода за државу показује се као узалудно и показује тежњу за распадањем владавине и води враћању у чисто природно стање и рат ...” (Хобс, 1961; 219),

снаге власника и других актера, оптимално користи ресурсе, а што у државној својини није унутрашње својство. Природна ефикасност препоручује приватну својину у односу на друге облике својине. Са друге стране, земље било довољно и није, присвајањем, нико отимао другоме земљу, напротив, увећавао је количину хране, жита, кога није било довољно.¹⁰

Право својине у Француској

Освајање територије данашње Француске од стране Рима и право својине

По Цезаровим речима и извештајима, било је то ратарско и пастирско становништво, које је живело груписано у више од четири стотине села¹¹ Земља у Француској је плодна. Али аристократе немају власт попут малих краљева. Имају првенствено власт над земљом из чега црпе власт над људима. Сељаке уцењују, доводе их у дужничке и ропске односе, чиме стварају сиротињу, нестабилност, а тиме војнички слабе дотични народ, његову отпорност. Када је један од француских краљева подигао устанак против Рима, аристократија га није подржала и он је изгубио рат. Поново срећемо историјски пример утицаја структуре својинских односа на снагу државе и народа.¹²

Слободно сељаштво подразумева правила, може се рећи, аграрне законе (*leges agrariae*), који штите земљишне поседе и равнотежу у држави. Познати су такви законодавци, први је био Мојсије, затим грчки, спартански законодавац Ликург,...¹³ Не улазећи у својинске промене позног Рима, које су служиле за углед, (колони), европски феудализам се развија у франачкој држави у VIII веку, давањем од стране владара имања, лена, успостављањем личних вазалских односа, чиме се обезбеђује јединство елите, а феудализам и хришћанство се шири франачким освајањима, у друге земље, према територији данашње Италије, Шпаније, Немачке. Нормани овај систем доносе у Енглеску 1066. године, освајањем. Франачка држава зауставља муслиманска освајања ка Европи.¹⁴ Сада се већ назире закључак о војној и свакој другој снази државе која

¹⁰ „Нит је ово било...на било какву штету другог човека, пошто је још преостајало довољно и исто тако добро, па и више него што би необезбеђени могли да употребе... Бог је свет дао марљивоме и рационалном да га користи.” (Лок, 1978, 26.)

¹¹ „Само у земљи Хелвета, насељених између Рајне, горњег тока Роне и Јуре, али је живело и на доменима или усамљеним мајурима, расељеним по ивицама шума и пропланцима, што указује на скорашње крчење.” (Пероа, Дусе, Латреј, 1961, 17.)

¹² „Али док је острвска Британија, која се спорије развијала, задржала своје краљице, они су свуда у Галији ишчезли под непрекидним притиском земљишне аристократије.” (Пероа, Дусе, Латреј, 1961; 23.)

¹³ Напомена, да је познато да у нашим областима, нпр на Пештеру и на Шари, постоје извори који показују да су постојала усмена правила до танчина, у вези са заједничким чувањем стокe и у вези са свим својинским односима у друштву.

¹⁴ „Ропство је настало код Гала јер они нису имали средњи (сељачки) сталез, који је извор снаге сваког народа и због тога су потпали под римску власт.Осим тога изворну слободу старих Германа чинили су мали и средњи поседе, који су све више потискивани ленским системом.

има слободно или полуслободно сељаштво, у оно време, а и кроз читаву историју. Које „је извор снаге свакога народа”.¹⁵

Од XIII века у Француској познајемо два велика правни подручја. У јужном се примењује писано римско право, а у северном, обичајно право.

Француска револуција и право својине

Изнеће се само угаони чиниоци у вези са правом својине и својинских односа у држави. Властела у Француској није сва сматрана као самоникла домаћа, своја, већ освајачка, туђа, што је свакако значајно за опште доносе и процесе међу сталезима у држави.¹⁶ Црква је била подељена, високо свештенство били су племићи, а пароси и већина калуђера, били су са народом. У револуцији у току лета 1789. године, до краја јула побуна је проширена Француском, Бастиља је пала 14. јула, дан, који се данас слави као дан републике. У сеоским крајевима, догађаји опште аграрне побуне. Буржоазија покушава увести законитост и ред, доноси Закон о укидању феудалних дажбина, 4. августа 1789. године. Када се дирнуло у режим власништва, права својине на земљишту, дошло је до рушења старог система и изградње новог. Доноси се Декларација о правима човека и грађанина, 1789. године, утемељена на просветитељској филозофији XVIII века, први акт и тиме универзалног значења о основним правима и слободама грађана. Донео ју је француски народ, али се обраћала целом свету. До данас и убудуће. У основна права прописала је приватну својину коју је прогласила светим, неприкосновеним и неутуђивим правом.

Велики власник земљишта, црква у Француској, је одвојена од државе, а њена имања проглашена државним добром, законом од 1790. године. Црквено земљиште није подељено у аграрној реформи, већ је држава покушала решити своју финансијску кризу, давањем земљишта на откуп и у закуп. Када се у револуцији формирала власт, држава није журила са денационализацијом. Дана, 3. септембра 1791. године, проглашен је први француски устав. Ослобођени стега феудалне својине, као и гарантовањем светости својине, сељаци почињу да мисле као буржоазија.¹⁷

Постоји утицајни мислилац у исто време, који држи други пол гледишта, Жан Жак Русо, који заговара колективну својину. На једном месту, пише реченицу против приватне својине, која се и данас цитира као аргумент:

Лено је била једна потпуно негерманска институција.... Ленски систем је заправо био модификација ропства, које су Франци, Лангобарди, Свеви и Западни Готи нашли у римским земљама и полагаано преузели”.(Молнар, 1/2005; 42.)

¹⁵ Арнт сматра да су сељаци увек били стуб државе зато што су живели „природним животом”, за разлику од грађана који живе „вештачким животом”.(А. Молнар, 1/2005; 38.)

¹⁶ „Буленвилје, а за њим Монтескје сматрали су властелу потомцима германских победника који су, захваљујући ратничким врлинама натурали своју власт гало-римљанским кукавицама.” (Пероа, Дусе, Латреј, 1961; 22)

¹⁷ „Француски народ је био обузет једном врстом ентузијазма који је био чисто духовне природе...Чак су сељаци увек први део нације били расположенији него икада да следе циљеве нове власти, па и да иду у рат, јер им је био скинут оков феудализма. Тиме су били искоришћени за идеје хуманизма које они иначе не прихватају и које им нимало нису својствене” (Пероа, Дусе, Латреј, 1961; 31),

„Први који је оградио земљиште и рекао: „Ово је моје”, наишавши на простодушне људе који су му поверовали, у ствари је оснивач образованог друштва. Колико би спречио злочина, убистава и ратова, од колике ли би беде и страха та поштедео људски род онај који би почупао коље и затрпао јарак, довикујући ближњима: „Не верујте варалици! Пропашћете ако сметнете с ума да плодови припадају сваком и да земља није ничија!” (Русо, 1993, 161)

Русо у своји размишљањима меша природне дивље плодове са плодовима рада? Ово тврђење, јесте сликовито, заводљиво, изречено еуфорично, али, као слика целе ситуације, није анализа. А када се озбиљно погледа, слика научно недоследна, непрецизна и због тога не сасвим тачна, контрадикторна у себи, више демагошки и пропагандно. Не ради се о природним, дивљим плодовима. Требало је гајити плодове, радити, у време када се питање својине није ни постављало и свест о њој често није била дефинитивно изграђена. Једноставно, човек је радио. Тешко радио. Примитивним средствима. Морао је да одвоји парцелу за рад, загради, понекад због дивљих звери. Некад да загради због питомих својих животиња. Могло би се са још већом тачношћу тврдити: „Пропашћете ако не радите. Пропашћете, ако не заштитите усеве до зрелих плодова и саме плодове”. А земље је било довољно чак и вишак. Како у Галији, Германији, Сибиру, тако и у других народа. Мојсије је напасао стада на ничијој земљи; прикладно је овде сетити се и других примера о личној и заједничкој својини. Па и о слободним просторима, чак у двадесетом веку после Христа, па и данас. У једној реченици се Русо слаже са Локом, у вези значаја рада, труда и вредноће.¹⁸

Русо се осврће на структуру власништва на земљишту у његово време и на однос према снази државе, према општем добру. Толико, да је слобода заједнице, народа, зависна од права својине на земљишту. „Желите ли држави да дате снаге, приближите крајње тачке што више можете; не трпите ни богаташе ни сиромаше. Ова два стања, природно нераздвојна, подједнако су кобна за опште добро; из једног проистичу узрочници тираније, а из другог сами тирани; они су ти који увек тргују слободом заједнице: један је купује, други је продаје (Русо, 1993; 62)

Пра, пра унуци оних очева који су ширили феудализам и хришћанство у Европи, ширећи Франачку државу, сада, после хиљаду година, руше исти феудализам и хришћанство у истој Европи, у Паризу, градећи нови поредак. Вредноћа и поштење, коме је допринео хришћански, протестантски морал, су створили капитализам.

У Француској се доноси 1804. године, Грађански законик Француза, (Code civil des Français), којим је, између осталог унификовано приватно право. У њему се садржи француско обичајно право, рецепирано римско право, краљеве ордонансе, канонско право, судске праксе виших судова (парламената), теоријски радови. Право својине је дефинисано на следећи начин, да је:

¹⁸ „...немогуће замислити постанак својине другачије него на основу уложеног труда, јер не видимо шта би друго могао човек да унесе осим свог рада, па да присвоји ствари које није створио.” (Русо, 1993, 168.)

„својина право уживања и располагања стварима у најапсолутнијем смислу, под условом да се не користе на начин који је забрањен законима и уредбама.”¹⁹ Затим, године 1810. Донет је Декрет којим су происани посебни услови за фабрике које загађују околину. Римска „потпуна власт на ствари” мења се у апсолутно право које може бити ограничено подзаконским актом. Као да се повећава домет права својине у оба смера, ширења и ограничења. Француска као развијена земља са градовима, препознаје суседска права, забрањује злоупотребу права.

У наредном периоду, Француска познаје национализацију и денационализацију. Национализација се одвија и 1818. године, преузимањем неких рудника и нафтних компанија од стране државе. *France Telecom* (Франс Телеком) и *La Poste* (Ла Пост) су реликти државних поштанских и телекомуникацијских монопола. Денационализација иде споро. Да ли је Русоово учење о општој вољи могло бити теоретски основ за терор француске револуције и француске државе? Јединство опште воље, које ипак власт црпе делом из власништва на земљишту и које лако ствара и види противнике.²⁰

Ипак у У Француској је увек био јак приватни сектор и увек је било капитала у држави, да национализација буде праведно исплаћена. Увек су искусни приватници (осим првог момента у револуцији), добијали капитал који су могли даље улагати, бити од користи и поспешивати рад Француске привреде, паралелно са државом. Што чини суштинску разлику од национализације у источноевропским земљама после II св. рата.

Право својине у XX и XXI веку

У Западној Европи, у којој је право својине проглашено за свето, лако долази, када се појавила потреба, до ограничења тог истог права. Задивљује моћ француске државе, као и других држава Западне Европе, да ради заштите јавног интереса ограничавају приватну својину пред I и II светски рат.²¹

У Француској је постојао први талас национализације између два рата, 1936. године, затим други после другог светског рата и трећи 1982. године. После другог светског рата држава је у Француској, Енглеској, и другде, градила станове, инфраструктуру, подиже индустрију, води банке,...

Долази период када приватизација постаје светски тренд, (Чикашка школа економије), долази до успеха приватизације у Америци и Енглеској. То је натерало чак и социјалисте у Француској да ревидирају своје ставове, што је посебно уочљиво у Француској, али и у Скандинавским земљама. (Миловановић, 1993; 6)

¹⁹ Члан 544 Законика.

²⁰ „Историја прве половине XIX века у Француској је историја проблема денационализације и мора се додати, државног терора. Постнаполеонска рестаурација није успела да глобално реши овај проблем. Постао је политички и његова политичка судбина баčila је у сенку његове правне импликације и економске корене и последице.” (Хибер, 1994, 825),

²¹ „У Француској је влада већ у августу 1914. године донела декрет о одгађању рокова за плаћање кирије и отклањање дејства отказа који би закуподавци уручивали закупцима. Сличне мере за заштиту купаца станова спровела је Немачка влада већ на почетку Првог светског рата”. (Станковић, Орлић, 1999, 303.)

Економски критеријум је надвладао идеолошки и социјалисти у Француској су прихватили приватизацију, са закашњењем у односу на друге земље, али је прихваћена, данас је у току. Подржана историјским наслеђем, Француска је одговарала на актуелне изазове и проблеме. Значајно је видети прагматизам и више од пуког прагматизма, поштовање природних правила, природних економских критеријума, који су поштовани и примењивани и о којима је могла да се води расправа и гласање у политичком систему.

Национализација Реноа, је једини случај у Западној Европи да није исплаћена накнада за национализовану имовину. Национализована је аутомобилска компанија Renault, коју је основао 1898. године (Luј Renault). Компанија Renault је приватизована 1996. године, а 2010. пословала са чистим профитом од 3,42 милијарде евра.

А пољопривредно земљиште у Француској је у приватном и државном власништву; власништву појединаца, породица, правних лица и државе. Постоји и закуп пољопривредног земљишта на период од 18 до 99 година. Потребно је прибавити дозволу Агенције за заштиту земљишта и рурални развој²², која мора бити обавештена и о сваком промету земљишта. Помаже обнову фармерства. Свака продаја земљишта мора бити одобрена од органа локалне заједнице. Држава, заправо, локална самоуправа има право да спречи трансакцију, из разлога заштите животне средине, шпекулативне цене земљишта, или, што је нарочито интересантно, превеликог пољопривредог субјекта. У пракси нису чести случајеви забране продаје или закупа земљишта, ни за странце грађане и правна лица, осим у случају стратешког положаја земљишта. Услов је да правно лице мора бити регистровано у Француској.

Република Србија има 2012. Године, 631.552 пољопривредна домаћинства, која у просеку имају 4,5ha²³ а Република Француска има 2010. године, 516.100 пољопривредних домаћинстава која у просеку имају 53.9ha. Обрадивог земљишта у Француској има 27.4 милиона хектара, што чини 95% укупних поседа у Француској. Од свих газдинстава, у Француској су две трећине средње и велике фарме, на 93% од коришћеног пољопривредног земљишта. Газдинства у проценту од 41% користе површине веће од 50 хектара, док 10% газдинстава користи површине мање од 2 хектара.²⁴

Погледајмо ближе право својине у Француској. Велика су достигнућа француске правне мисли. У Грађанском законнику стоји да је право својине могуће ограничити подзаконским актом. Важна је улога Касационог суда, односно његових пресуда, које су биле инспирација за настанак теорије о забрани злоупотребе права својине, затим теорије о прекомерном узнемиравању суседства. Ово је на трагу забране злоупотребе још у римском праву. Судском праксом је инспирисан Француз Леон Диги, који је створио теорију својине као социјалне функције и најзад, једном одлуком донетој 04. фебруара 1971.

²² (Societes d' Aménagement Foncier et d' Etablissement Rural (SAFERs)).

²³ Попис пољопривреде 2012. У РС. –Први резултати, Београд, Републички завод за статистику.

²⁴ Истраживање Народне Скупштине Србије на тему: *Власништво и структура пољопривредног земљишта*, од 19.04.2013. године, бр. 3-05-13.

године, поставља се, изражава се принцип објективне одговорности, без обзира на кривицу. Француска правна мисао артикулише суседске односе, као и рад једне развијене привреде засноване на приватној својини и приватној иницијативи, мада има теоретичара који износе мисао да са набројаним ограничењима права својине, долази до промене и његовог карактера, као што је на пример (Николић. 2014) Мислим да приватна својина у Француској задржава свој карактер, приватну иницијативу и ефикасност.

Данас је Француска привреда међу неколико најјачих, најразвијенијих и најважнијих привреда света. Према извештају Светске трговинске организације (СТО) за 2008. годину, Француска је била шести извозник и четврти увозник роба. Водећи је произвођач пољопривредних производа у Европи.²⁵ *Француска привреда је учинила Француску државу технолошком, финансијском и културном велесилом света и примером за углед.*

Закључак

Приватна својина на земљи је настала спонтано, као праведан и систем коме је иманентна ефикасност, без обзира на случајеве неправди и неефикасности. Савремена држава, попут Француске, уколико има географске услове, треба да води рачуна о слободним сељацима, односно сељачким домаћинствима. Имати део пољопривредног земљишта обавезно у поседу тог средњег сељачког домаћинства, попут Француске. Прописима о наслеђивању заштитити средње пољопривредно домаћинство, као што је то урађено у неким државама тржишне привреде, што у Француској није случај, мора се рећи, јер потомци равноправно наслеђују земљиште. Укрупњавање земљорадничког поседа у једној држави ваља само делимично допустити, што може утицати на цене роба, побољшање у расама и сортама гајења, технологији рада, али има и негативних последица. Тешко се контролише, ако створи картел у држави, тешко се изборити са њим, диктира цене, наднице, ствара монополски положај, може да утиче негативно и на стабилност и отпорност државе.

Изнете чињенице о државној својини и Француској омогућују нам закључак да, онда, када је држави потребно после великих ратова, криза, окренути се себи, изграђивати инфраструктуру, станове, основне предуслове живота и рада, у таквим околностима широка организација, инвестирање и планирање од стране државе има смисла и оправдања, али са глобалним, светским развојем производње и трговине, економски актери сваке државе улазе у економску утакмицу у светским размерама, и потребно је да сваки економски ентитет у држави, као јединици рачуноводственог и привредног биланса, буде рентабилан, односно конкурентан. Економска утакмица постаје међународни принцип, која је полако, некада, утицала на деобу породичних задруга, данас захтева од

²⁵ http://www.diplomatie.gouv.fr/en/france_159/economy_6815/overview-of-the-frencheconomy_6831/key-figures-of-the_frencheconomy_1402.html#sommaire_113, „International Trade Statistics 2008” (PDF). Светска трговинска организација (СТО). 2009. стр. 12. Приступљено 19.11.2013.

свих привредних ентитета једне државе да буду рентабилни и верификовани на тржишту. А у ефикасности, односно конкурентности приватна својина се показала без премца.

Политички, правни и економски систем Француске је омогућио функционисање економског критеријума ефикасности и заштите јавног интереса, испред идеологије, као када је било потребно ограничење права својине на становима у рату и уопште, или оцену улоге и рентабилности државне својине и вршио денационализацију. Француска држава и француско друштво то су омогућили и спровели, доказујући зрелост и виталност.

Литература:

1. Avramović, Sima (1977): *Rano grčko pravo i Gortinski zakonik* (magistarski rad), Beograd,
2. Aristotel (1988): *Politika* Globus/Zagreb, Sveučilišna naklada Liber/Zagreb,
3. Dragor Hiber (1994): *Koncept i pravni model denacionalizacije*, Pravni život 9-10,
4. Dr Gams Andrija (1983): *Razmišljanja o svojini*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu 1-4,
5. Hobs Tomas (1961): *Levijatan*, Kultura, Beograd,
6. Lok Džon (1978): *Dve rasprave o vladi*, knj. 2. NIP Mladost, Beograd,
7. Milovanović, Milovan (1993): *Teorijski izvori i metodi privatizacije*, Sociologija 1,
8. Molnar, Aleksandar (2005): *Francuska Revolucija u ranim delima Ernsta Morica Arnta*, u: Anali Pravnog Fakulteta u Beogradu, br. 1
9. Dr. Nikolić, Dušan (2014): *Apsolutnost svojine u Francuskom pravu*, u: Zbornik radova pravnog fakulteta u Novom Sadu, br. 4,
10. Peroa, Eduar, Duse, Rože, Latrej, Andre (1961): *Istorija Francuske*, knjiga prva i druga, Beograd,
11. Platon (2004): *Zakoni*, Dereta, Beograd,
12. Ruso, Žan Žak (1993): *Društveni ugovor*, Filip Višnjić, Beograd,
13. Dr Stanković, Obren, Dr Orlić, Miodrag (1999): *Stvarno pravo*, Beograd,
14. Dr Stojčević, Dragomir (1968): *Rimsko privatno pravo*, Savremena administracija, Beograd,
15. Tacit (1927): *Germanija*, Beograd,
16. Treggiari, Susan (1993): *Roman Marriage*, Oxford,
17. *Popis poljoprivrede* (2012), U RS. –Prvi rezultati, Beograd, Republički zavod za statistiku.

PROPERTY STRUCTURE AS THE BASIS OF A STRONG STATE, AN EXAMPLE OF FRANCE

Summary: This piece of work consists of three parts. In the first part - „Introduction”, a reflection on the development of property rights and its influence on the state's power, was made chronologically through history. The Hellenic Age, Old Greece, Old Rome, New century. By highlighting the views of the most famous thinkers as an introduction to the study of property rights in France. The aim of the research is to stimulate and expand knowledge of property rights at the time of structural changes in our country.

The second part - „Property law in France” includes changes and development of property rights in France, as well as the impact of the ownership structure of the state, from the time of ancient Rome to the twentieth century. And the changes caused by the revolution of 1789.

In the third part - „Conclusion”, the results of historical, legal, economic and sociological consideration of ownership rights were made, attitudes of ancient thinkers on this issue confirmed, as well as the importance of the average farmer of the household and the respect of the economic principle of efficiency in the French state in the exercise of property rights.

Key words: property rights, land, peasantry, private property, state property, Universal Declaration of Human Rights